

Rizmayer Péter: EDITH STEIN

*„Isten maga az igazság.
Aki az igazságot keresi, Istent keresi,
akár tudja, akár nem.”*

2019. októberi Magazinunkban megjelent egy írás Szeibert Mártontól *Forráspont? - Humor?* címmel. Ebben egy humoristáról írt, aki egy katolikus rendezvényen valójában az Istentől való eltávolodásról, a Jézusi szűk kapu helyett a világ széles útja mellett tett hitvallást. (Erről a *Túllépés* előző számában is írtunk /Pável Márta - Márkus Edit - Rizmayer Péter/ *Egy exhibicionista mélyrepülése* címmel.)

Edith Steint amiatt választottam, hogy jól látható legyen az, hogy ezzel szemben egy szent hogyan halad Isten felé, hogy foszlik le róla a világ, Istenért hogyan konfrontálódik a legszűkebb környezetével is, és aki végül vértanúként fejezi be az életét. Az élete ellenpont, ragyogó példa Isten komolyan vételére, arra, amikor a lélek nem Istenből kifelé áramlik, hanem visszafelé, Őhöz, a Forráshoz. Ez az igazi forráspont, ő maga, aki hagyta magát, hogy Isten felgyújtsa. De persze nem ő az egyetlen, akit Avilai Szent Teréz szárnyai alá vett. Isten sokféle, sokoldalú és gyengéd rendszert mozgat a földön arra, hogy az emberek belé tudjanak kapaszkodni. Egy ilyen konferenciának azt kellene megmutatni, hogy Isten édes

gyermeke – Te – hogyan kapaszkodjon bele Istenbe, hogy aztán végleg hazatérj Őhozzá.

Edith Stein egy mélyen vallásos zsidó fakereskedő családban látta meg a napvilágot. 1891. október 12. napján született Wrocławban (magyarul Boroszló, Lengyelország). Kiváló intellektuális képességekkel rendelkezik, az iskola nem okoz gondot számára, az osztálytársai szeretik, mert mindig szívesen segít, jól magyaráz, szellemes, jó humorú.

Rendkívül éles az igazságérzete, vitatható kérdéseknél saját tanárának a véleményével is szembeszáll. Az éleslátása korán felnőtté teszi, azonban megmarad benne a gyerek is, aki szívesen játszik, ugrál, amikor jó jegyet kap, és aki együtt él meg minden közös izgalmat az osztályával. Edith kijelenti, hogy a gimnázium után irodalommal, irodalomtörténettel és filozófiával akar foglalkozni. A családtagok nem értik, hogy ebből hogyan fog megélni, de határozottsága láttán beadják a derekukat. Ez talán az első olyan – még kevésbé jelentékeny – lépés, amivel szakít az elvárásokkal, és elkezd a saját útját járni. A bresloui egyetemen kezd el tanulni. Négy félév után úgy érzi, hogy itt már sok újat nem fog hallani. Tanulmányai során találkozik a fenomenológiával⁴², Edmund Husserl *Logikai vizsgálódások* című művével, ami arra ösztönözi, hogy Göttingenbe (Husserl itt tanít) menjen tanulni. Hamarosan részt vesz a Husserlnél tartott családi összejöveteleken, többek között megismerkedik Max Schelerrel. Óriási munkatempóval dolgozik. Amikor kitör az első világháború, azonnal jelentkezik a Vöröskeresztnél. „Többé nincs egyéni életem – mondja Edith. Most egész erőm a nagy történése. Ha majd vége lesz a háborúnak, és én még élek, majd akkor gondolhatok ismét magánügyeimre.”⁴³ Anyja akarata ellenére egy ausztriai (Weisskirchen) járványkórházban kezd el dolgozni. A 4000

---

42 „E. Husserl és követői hatása alatt álló tudományos és filozófiai módszer. - Kiindulópontja ez az alapszabály: 'Magukhoz a dolgokhoz!' Tehát úgy kell megragadnunk mindent, amilyen, még akkor is, ha szokatlan, váratlan, logikátlan. Az előítéletektől óvakodnunk kell, a hagyományból származó tényezőket ki kell kapcsolnunk (redukció), csak arra szabad figyelni, hogy mi jelenik meg a tisztán figyelésre ráállt tudat színe előtt. Kétellyel és bizalmatlansággal kell kezelni minden eleve meglévő elméletet és előfeltételezést, amely manipulálná a megfigyelést. A fenomén tehát nem más, mint a dolog maga, a szakszerűen, előítéletek nélkül megragadott tárgy.” Forrás: <http://lexikon.katolikus.hu/F/fenomenologia.html>

⁴³ Puskely Mária: *Edith Stein Európa társvédőszentje*, Sarutlan Kármelita Nővérek, Magyarszék, 2008. 39 o. (A továbbiakban kizárólag ebből a könyvből idézek, emiatt csak az oldalszámot jelzem).

ágyas hadikórházban magyarokat is ápol. Hat hónap után szabadságot kap bizonytalan időre, teljesen kimerült. Tanerőhiány miatt régi iskolája visszahívja tanítani (latint), amelyet először nem akar elvállalni (még sohasem tanított gyerekeket), de aztán annál lelkesebben végez 1916 februárjától egészen 1916 októberéig. Szabad idejében a doktori disszertációját írja a beleérzés problémájáról. Követi Husserlt Freiburgba, ahol summa cum laudéval doktorál, Husserl asszisztense lesz. Itt ismerkedik meg Martin Heideggerrel. A háborúban meghal Edith barátja, Husserl mellett a fenomenológia másik sugárzó alakja, a szinten Husserl-tanítvány Adolf Reinach. Amikor özvegye megkéri, hogy Edith rendezze a hagyatékát, akkor elmegy hozzá Göttingenbe, és megdöbben az a megnevezhetetlen béke, a keresztény remény, ami legmélyebb fájdalomában is átjárja a fiatal asszonyt. Ekkor találkozik először a kereszttel. Szeret tesz egy evangéliumra és többször elolvassa. Már hisz Krisztusban. Tekintettel arra, hogy Husserl kizárólag iratai rendezésére kéri, nem ad számára önálló munkát, nem munkatársként bánik vele, 1918-ban felmond. Egyelőre nem tudja mihez kezdjen, életében először határozatlan. *„Egy új élet kezdett betölteni... Az életre keltő szétáradás úgy tűnik, mint olyan tevékenység következménye, amely már nem az enyém.”*⁴⁴ Visszaköltözik Breslauba, ahol többek között olvassa Loyolai Szent Ignác *Lelkigyakorlatait*. A nagy fordulat akkor következik be, amikor egy ismerős házaspárnál vendégeskedik Bergzabernben. Este egyedül marad, és találmásra leveszi a polcra Avilai Szent Teréz *Önéletrajzát*. Egyfolytában végig olvassa, és amikor a végéhez ér, annyit mond: *„Ez az Igazság!”*⁴⁵ Néhány órai alvás után bemegy a városba, vesz egy misekönyvet és egy katekizmust, áttanulmányozza, majd először belép egy katolikus templomba és végig hallgatja a szentmisét. A mise után bemegy a sekrestyébe és kéri a keresztséget. 1922. január 1-jén megkeresztelkedik, Szent Teréz tiszteletére a Teréz nevet veszi fel. A család megkövülten veszi tudomásul, anyjának rendkívül fájdalmat okoz tetteivel. Edith lelkét öröm, béke és boldogság járja át. Egy hónappal később megbérmálkozik. A speyeri domonkos nővérek iskolájában tanítónőképzői és középiskolai tanárságot vállal, német nyelvet és történelmet tanít. Aszketikus életet él, dolgozik (rendkívüli tudása ellenére minden órára gondosan készül) és

---

⁴⁴ 53.

⁴⁵ 54.

imádkozik. Kiváló nevelő, óráin soha nem kell fegyelmezni, a belőle áradó szeretet mindenkit megérint, türelme kifogyhatatlan. „Rendkívüli szeretettel vett minket körül – írja egy volt tanítóánya. Egészen anyai volt, mégsem jutott senkinek se eszébe, hogy ne engedelmeskedjék neki.”⁴⁶ „Valami nagyon ritka dolgot fedeztünk föl benne – írja egy volt speyeri bentlakó –: a személyes élet és a tanítás tökéletes összhangját.”⁴⁷ Henry Newman műveit fordítja, Aquinói Szent Tamásról és Goethéről tart előadásokat, továbbá – többek között – a női hivatásról, a nő krisztusi életéről. Utóbbiaknál gondolatainak középpontjában Mária áll, mint nő, szűz, az anya őstípusa, illetve Krisztus a kereszten.⁴⁸ Egyre népszerűbb, keresettebb előadó lesz. Tevékenységei miatt 1931-ben a tanítást otthagyja, és docensi fokozatra pályázik a freiburgi vagy bresloui egyetemen. A nemzetszocialista eszmék már hatnak, származása miatt nem veszik fel, hiába keresztény. Visszaköltözik a szülői házba. Megjelenik Aquinói Szent Tamás *De veritate* (Az igazságról) című művéről készített fordítása két kötetben. Szent Tamás latinságának egyszerű világosságát változtatás nélkül tette át német nyelvre. 1932-ben tomista tanulmányi találkozóra hívták, a meghívást a francia katolikus filozófus, Jacques Maritain küldi el. Ugyanebben az évben két előadást tart a müncheni rádióban. Tanára lesz a Münsteri Német Tudományos Pedagógiai Akadémiának. Meghívásai sokasodnak, számtalan levelet kap. 1933-ban Hitler hatalomra jut, a zsidók ellen hozott intézkedéseknek köszönhetően elveszti az állását. Lehetőség nyílik arra, hogy kivándoroljon Dél-Amerikába, de hallani sem akar róla. Ehelyett felvételét kéri a kölni Kármelbe. Belépésnek napját október 15-re, Avilai Szent Teréz ünnepére tűzik ki. Edith hazautazik, anyja nehezen viseli a döntését. Testvére azzal vádolja, hogy hűtlen lett a zsidósághoz, pont most, amikor veszélybe kerültek. A születésnapján (október 12.), utolsó otthon töltött napján, ami egyben zsidó ünnep is, elkísérte anyját a rabbiszeminárium zsinagógájában tartott istentiszteletre. Hazafelé anyja kérésére leszálltak a villamosról, és háromnegyed óráig (édesanyja ekkor 84 éves volt!) gyalogoltak hazáig. Edith amiatt hagyta, mert látta, hogy zavartalanul akar vele beszélni. „Szép volt a prédikáció?’ ‘Igen.’ ‘Tehát zsidóként is lehet jámbor az ember.’ ‘Bizonyosan – ha az ember nem ismer meg valami mást.’ Kétségbeesetten válaszolt: ‘Miért ismerted meg azt? Én

---

⁴⁶ 56.

⁴⁷ 56.

⁴⁸ lásd 61.

*nem akarok semmit mondani ellene. De miért tette magát Istenné?''*⁴⁹ Edith visszautazik Kölnbe, belép a Kármelbe. A beilleszkedés nem okoz számára problémát. Takarít, mos, foltoz, ahogy a többiek. A többi novícius mind huszonéves. Gyermeki egyszerűséggel fogad mindent és engedelmeskedik. Lelkét béke tölti el, megtalálta a helyét. A kármelita habitus felvételével megkezdí új szerzetesi neve: Teresia Benedicta a Cruce (Keresztről nevezett Terézia Benedikta). A beöltözés ünnepeét követő napokban a kármelita tartományfőnök arra kéri, hogy folytassa filozófiai tevékenységét. Sokan keresik fel tanácsadás céljából, vagy mert csak egyszerűen látni akarják tanítványok, barátok, zsidó testvérei. Rendszeresen ír haza, de csak testvérei válaszolnak néha, édesanyja soha. 1935-ben, húsvétvasárnap, leteszi első, három évre szóló fogadalmát. Hogy a tartományfőnök parancsának eleget tegyen, *Potenz und Akt* (Potencia és Aktus) című művének befejezésén dolgozik. Édesanyjánk rákja van, szeptember 14-én, a Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepén meghal. Mielőtt megtudná a hírt, a kóruson imádkozva maga mellett érzi édesanyját. Ezt követően Rosa nevű testvére is megkeresztelkedik. Edith néhány hónap múlva elkészült *Endliches and Ewiges Sein* (Véges és örök Lét) című munkájával, de már nem találják rá kiadót. Új munkakört kap, egy rákos nővér ápolónője lesz. Hihetetlen gyengédséggel veszi körül a nővért. 1938. április 21-én leteszi az örök fogadalmat, majd május 1-jén kapja meg feláldozottságának jelképét, a fekete fátylat. Kedves mestere, Edmund Husserl ezekben a napokban hal meg. Edith utolsó napjainak történéseiről jóbarátok leveleiből értesül. Husserl hetek óta nem foglalkozott a munkájával, Istent kereste. Utolsó napjait elmélyült csendben töltötte. Zsidó származása miatt haláláról alig írtak, elhallgatták. A hitleri Németországból a rokonok közül egyre többen menekülnek külföldre (Argentínába, Amerikába, Norvégiába, Kolumbiába). A kristályéjszakán (1938 november 9-10.) lezajlott pogromok után az előljáró Edithet az echi (Hollandia) Kármelbe menekítette át, abban bízva, hogy Hollandia még biztonságos. Edith fájdalmasan búcsúzik. Kérésére az autó – szilveszter éjszaka, ekkor utazik el – még egy pillanatra megáll a kolostor temploma előtt, hogy elköszönjön a Béke Királynőjétől, attól a Mária-képtől, amely belépéskor fogadta. Gond nélkül átjutnak a határon, Hollandiában nagy szeretettel fogadják. Egyik levelében így ír: „Alapérzésem, mióta itt vagyok, a hála. Hála azért, hogy itt lehetek, hogy a ház

---

⁴⁹ 69.

olyan, amilyen. *De elevenen él bennem az a gondolat, hogy itt sincs maradandó hely számomra. Nincs más vágyam, mint hogy mindenben Isten akarata történjék meg. Ő tudja, milyen hosszú ideig maradok itt, s hogy mi jön azután. In manibus tuis sortes meae.*"⁵⁰ A munkában törekény alkata ellenére mindig az első, lelkiismeretesen dolgozik. A házi munkában nem túl ügyes, de humora, mélységes alázata, és a nővérek szeretete a helyzetet mindig megoldja. Folyamatosan böjtöl, az ebédlőben a konyhára nyíló ablak mellett kér helyet magának, hogy az ételfelhasználásban mindig kéznél lehessen. Őt újoncnővért tanít latinra, illetve a liturgia szellemébe igyekszik bevezetni őket nagy odaadással. Az üdülési órákon változatlanul szívesen mesél, kedélyes, szereti a tréfákat. Mindenkit a jobbik oldaláról ítél meg. A Kármelben szokásos színi előadásokon is tevékenyen részt vesz, szöveget ír, szerepel bennük. Egy magyar újoncnővére Szent István szerepét bízza, ehhez a szöveget maga írja meg. Nővértársai megállapítják, hogy valami kimondhatatlan báj sugárzik az alacsony termetű, hallgatag német nővérből. 1939-ben, a világháború kitörése után a perjelnőtől engedélyt kér, hogy felajánlja magát a békéért. Július 4-én leteszi az ún. tökéletességi fogadalmat. Ebben megfogadja, hogy minden alkalmat felhasznál, hogy Istennek örömet szerezzen, és mindig azt választja, ami leginkább Őt megörvendeztet. Az *Endliches and Ewiges Sein* című művét *továbbra* sem tudja kiadatni (a kiadó nem elég bátor), kisebb művei kéziratban terjednek. Befejezi *Az istenmegismerés útjai* című tanulmányát. 1940-ben a kolostorba érkezik Rosa nővére, a testvérek rendkívül örülnek a viszontlátásnak. Edith bánatára az elöljárók nem engedik meg Rosának, hogy belépjen a kolostorba, a kolostor portása, mindenese lesz, a környék lakói nagyon megszeretik. 1940 májusában a németek lerohanják Hollandiát. Edit már a félötös kelés előtt kitárt karral imádkozik. Cellájának ablaka éjjel-nappal nyitva van. Amikor megkérdezik, hogy a dermesztő novemberi hajnalokon nem fázik-e, azt válaszolja, hogy így edzi magát a jövő szenvedéseire. A németek innen bombázzák Franciaországot, Belgiumot, az angolok viszont őket támadják. A bombázások ideje alatt sokan merítenek erőt Benedikta nővérből. Imádkozáskor a legfélelmetesebb bombatámadáskor sem hagyja el a kórust, nem megy le a pincébe. Hiába csörren az ablak, szakadnak ki majdnem a rácsok, kitárt karokkal imádkozik az Eucharisztia előtt. Ezzel együtt az élelem is egyre inkább fogy, kiapadnak a készletek. Edith a perjelnö

⁵⁰ 88. *In manibus tuis sortes meae*= *Sorsom a Te kezében van.*

kérésére a nővéreknek Keresztes Szent Jánosról tart előadást. 1942-ben ünneplik Keresztes Szent János születésének 400. évfordulóját. Ő kapta meg a feladatot, hogy ismertesse a nagy spanyol misztikus életművét. Elkezd írni *A kereszt tudománya, Keresztes Szent Jánosról írt tanulmányok* (*Kreuzeswissenschaft, Studie über Joannes a Cruce*) című művét. Minden alkalmat megragad, hogy írjon, a szokásosnál is korábban kel, a közös imádkozások alatt el-elbóbiskol. 1941-ben egy fiatal magyar lány csatlakozik az echti Kármelhez. A nővérek egyenként átölelik és megcsókolják az új jelöltet. Amikor Edithhez ér, biztatásként magyarul suttogja a fülébe, amit még az osztrák kórházban tanult: „*Rózsika, nem szabad!*”⁵¹ 1942 januárjától az előljárók, barátok azon fáradoznak, hogy a két testvért Svájc egyetlen kármelita kolostorába kimenekítsék. Edith megtudja, hogy április 28-án a kölni Kármel templomát találat érte, és megsemmisült a Béke Királynőjének kegyképe is. Hollandiában továbbra is folyik a zsidók elhurcolása, de úgy tűnik, hogy a keresztény zsidók az üldözést kikerülik. Edith a roermondi püspöki ordinariustól levelet kap azzal, hogy nyugodtan maradhat Hollandiában. Edith folytatja művének írását. 1942. augusztus 2-án két SS tiszt jön érte és testvéérért. 5 percen belül el kell hagyniuk a kolostort. Mikor indul kifelé, az újoncmesternőnek azt mondja, hogy üdvözli az újoncokat. Ebben a helyzetben sem feledkeznek meg róluk. Testvére, Rosa, szinte megbénul a félelemtől, Edith húzza előre a kezénél fogva és mondja neki: „*Komm, für unser Volk! Gyere, menjünk, népünkért!*”⁵² Hollandiában ezen a napon szedik össze a megkeresztelkedett zsidókat, összesen 722 embert (közülük közel 300 szerzetes). Az akció megtorlás volt a holland püspökök (a Reformált Egyházzal teljes egyetértésben) tiltakozásának a zsidókkal szembeni kegyetlenkedések miatt. A westerborki (Hollandia) lággerben a szerzetesek együtt imádkoznak. A lágger mellett működik egy hivatalos zsidó tanács, amelynek egy jóakarató tagja felajánlja Edithnek, hogy egy megbízható örön keresztül kéri de Jong bíboros különleges közbenjárását. Edith elutasítja, hogy kivételt tegyenek vele. A foglyoknak a papok és a nővérek lettek az utolsó reménységük, támaszuk. A habitust hordták, az volt a szándékuk, hogy végig ebben maradnak. Edith bátor volt és határozott, a kegyelem és a béke légköre vette körül. Két barátnak, akik bejutottak

---

⁵¹ 96.

⁵² 101.

hozzá a táborba, azt mondta: „Bármi történjék is, mindenre kész vagyok. A Gyermek Jézus itt is velünk van.”⁵³ Egy kölni zsidó férfi, akinek sikerült feleségével megszökni a westerborki táborból, így emlékezett vissza: „Benedikta nővér a nők között ment mint a vigasztalás angyala, egyiket csitítgatta, a másikat simogatta. Sok anya az örültséghez hasonló idegösszeomlás állapotába jutott, kábult módon hagyták, hogy gyermekeik jajgassanak. Benedikta nővér a kis gyermekekkel foglalkozott, mosdatta, fésülte őket, élelmet szerzett nekik, ápolgatta őket. Míg csak a táborban tartózkodott, oly szeretetreméltóan segített mindenkinek, hogy az ember egészen megdöbben.”⁵⁴ Mikor megtudta, hogy a németek minden kiutazási engedélyt semmisnek nyilvánítottak, és így a Svájcba utazás lehetősége is végleg megsemmisült, tudta, hogy Isten elfogadta életáldozatát. Egyik rabtársának ezt mondta: „A világ ellentétekből áll, de a legvégén semmi sem marad ezekből az ellentétekből. Egyedül csak a nagy szeretet marad meg. Hogy is történhetnék másképpen?”⁵⁵ Az őket szállító vonat 1942. augusztus 9. napján reggel érkezett meg Auschwitzbe. Az 50 év felettieket, betegeket és gyermekeket azonnal különválasztják. Edith és Rosa is ebben a csoportban van. Különválasztásuk után le kell vetkőzniük, majd a „zuhanyzó” helyiségekbe viszik őket, ahol ömleni kezd a „Zyklon B” gáz. Tíz perc alatt végez velük. A testeket azonnal targoncára dobják és a tábor szélén épített óriási krematóriumhoz viszik. 1962. január 4-én a kölni bíboros-érsek elindította Edith Stein, a Keresztről elnevezett Terézia Benedikta kármelita nővér boldoggá avatási eljárását. II. János Pál pápa 1987. május 1-jén boldoggá, 1998. október 11-én szentté avatta.

EDITH STEIN IMÁJA

Add Uram, hogy vakon
járjak utadon
Mit rendeltél felőlem
Nem kutatom
Hisz Atyám vagy
Aki gyermeked
Sötét éjen át is
Hazavezeted

---

⁵³ 106.

⁵⁴ 107.

⁵⁵ 108.

Irodalom:

- Puskely Mária: *Edith Stein Európa társvédőszentje, Sarutlan Kármelita Nővérek, Magyarország, 2008.* . (A fenti életrajzot szinte kizárólag ebből a könyvből vettem át.)
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Keresztes_Szent_Ter%C3%A9zia_Benedikta
- <http://lexikon.katolikus.hu/F/fenomenol%C3%B3gia.html>

A cikk írója: Rizmayer Péter, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen diplomázott magyar és esztétika szakokon. Korábban tanított, jelenleg projektmenedzserként dolgozik. 16 éve van az AQUILA Közösségben, az AQUILA Magazinban és a Túllépésben is rendszeresen publikál.

Impresszum

Kiadó: AQUILA Párt, 1222 Budapest, Zakariás József u. 3.

Felelős kiadó: Varga Péterné/Pável Márta, az AQP elnöke

Honlap: www.aquilapart.hu

E-mail: varga.marta@aqp.hu

Telefon: +36 20 – 327-47-93

Nemzetközi azonosítószám:
HU ISSN 2064-7700

Bankszámlaszám:
UNI-CREDIT bank
10918001-00000038-58540003

Fő- és felelős szerkesztő:
Varga Péterné/Pável Márta, az AQP elnöke

Főszerkesztő helyettes:
Szeibert Márton AQP média elnöke

Főmunkatársak, szerkesztők/lektorok:
Bainé Varga Katalin, lektor
Horváth Olivér, grafika, egyéb munkák
Kis Enikő, lektor
Marton Janka, lektor, korrektor
Marton Krisztián, korrektor
Mészáros Gabriella, lektor, korrektor
Oroszi - Kuzmich Kinga, korrektor
Rizmayer Péter, lektor, korrektor
Rizmayerné Márkus Edit, lektor, korrektor